

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุข:
กรณีศึกษาวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา*
COMMUNITY PARTICIPATION IN THE DEVELOPMENT OF THE PRACHARATH
SANG-SOOK TEMPLE MODEL: A CASE STUDY OF SAMKONG TEMPLE, KO
TAEO SUB-DISTRICT, MUEANG SONGKHLA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

พระปลัดเอกรินทร์ สุเมธ (สุขธ)¹ และ พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร¹
PhraPalad Ekarin Sumetho (Sookkatorn)¹ and Phramaha Ekkawin Piyaweero²
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย¹-²
Mahamakut Buddhist University, Thailand¹-²
Corresponding Author's Email: eakrin9570@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุข:กรณีศึกษาวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลเกาะแก้ว จำนวน 400 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 2) แนวทางการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา พบว่า วัดสามกองควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินกิจกรรม/โครงการเพื่อการพัฒนาวัด ควรพัฒนากายภาพและสิ่งแวดล้อม โดยการปรับปรุงภูมิทัศน์ของวัดให้เป็นพื้นที่สร้างสุข ควรสร้างเครือข่ายในการพัฒนาวัด โดยการสร้างความร่วมมือกับสถานศึกษา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน และควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของวัดให้มากขึ้น เพื่อการพัฒนาวัดตามรูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

* Received 2 November 2025; Revised 16 November 2025; Accepted 20 November 2025

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของชุมชน, วัดประชารัฐสร้างสุข, วัดสามกอง, การพัฒนาวัด,

ABSTRACT

The objectives of this article are: 1) to study the participation of the community in the development Wat Pracha rath Sang-Sook model,; A case study of Wat Sam Kong, Koh Tao Sub-district, Mueang Songkhla District, Songkhla Province, and 2) to study the development guideline of Wat Pracha rath Sang-Sook model, Koh Tao Sub-district, Mueang Songkhla District, Songkhla Province. The study employed a mixed methods approach. The sample consisted of 400 residents living in the area of Koh Tao Sub-district and 5 key informants, selected purposively. The research instruments included a questionnaire and in-depth interviews. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and descriptive content analysis. The results showed that: 1) Community Participation in the Development of Wat Pracha rath Sang-Sook model. The overall is very high. when consider from more to less It was found that the participation in decision-making with the highest average value The average value is high, followed by participation in receiving benefits is at a high level and the lowest average is participation in operations. The average is high. 2) Guidelines for the development of Wat Pracha rath Sang-Sook model of Sam Kong Temple, Koh Tao Sub-district, Mueang Songkhla District, Songkhla Province “The findings revealed that Wat Samkong should promote community participation in selecting committees responsible for activities and projects related to temple development. The temple should enhance its physical environment by improving its landscape to create a well-being-oriented space. It should also establish development networks by fostering cooperation with educational institutions, sub-district health-promoting hospitals, local administrative organizations, and the private sector. Additionally, the temple should encourage greater community involvement in various temple activities in order to advance development in accordance with the ‘Wat Pracha Rat Sang Suk’ model.

Keywords: Community Participation, Wat Pracharath Sang-Sook model, Wat Sam Kong, Temple Development,

บทนำ

โครงการ “วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” เป็นรูปแบบการขับเคลื่อนงานพัฒนาสังคมแบบบูรณาการที่ผสมผสานความร่วมมือระหว่างวัด ประชาชน และภาครัฐ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้าง “สังคมแห่งความสุข” อย่างยั่งยืน ผ่านแนวคิด วัด + ประชา + รัฐ ที่แต่ละฝ่ายมีบทบาทสำคัญร่วมกัน วัดทำหน้าที่เป็นเสาหลักของชุมชนในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่ครัวเรือน ประชาชนมีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนภาครัฐทำหน้าที่สนับสนุนเชิงนโยบายและกระตุ้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ในปี พ.ศ. 2561 มหาเถรสมาคมได้เห็นชอบแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 6 ด้าน โดยโครงการนี้จัดอยู่ในด้านสาธารณูปการ มีเป้าหมายหลักคือการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เป็นพื้นที่ที่สงบร่มเย็น ส่งเสริมทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจให้กับประชาชน สอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยที่มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน อย่างไรก็ตามปัจจุบันวัดหลายแห่งเผชิญกับปัญหาด้านสภาพแวดล้อมและระบบการจัดการที่ไม่เหมาะสม โครงการนี้จึงมีบทบาทในการยกระดับวัดให้เป็นพื้นที่สัปปายะ โดยใช้หลักภูมิสถาปัตยกรรมและการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบ เพื่อให้วัดกลับมาเป็นสถานที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การปฏิบัติธรรม และการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ อีกทั้งยังเป็นต้นแบบในการเสริมสร้างสุขภาวะในมิติของกายภาพ จิตใจ สังคม และปัญญาในระดับชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (พระสุธีรัตนบัณฑิต และพระมหาชุตีภัก อภินนโท, 2563)

วัดสามกอง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เห็นความสำคัญของการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่เข้มแข็งและมีส่วนร่วม จึงได้นำแนวคิดของโครงการ “วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” มาปรับใช้ภายใต้กรอบแนวทาง “การสร้างสัปปายะวัด” โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณของการมีส่วนร่วม ความรู้สึกหวงแหน และความเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกัน ในอดีตวัดสามกองประสบปัญหาสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ขาดระบบการจัดการที่เป็นระเบียบ จึงจำเป็นต้องยกระดับและฟื้นฟูบทบาทของวัดให้กลับมาเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาชุมชน ผ่านกิจกรรมที่ร่วมมือกันระหว่างวัดและชาวบ้าน ส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงทางวัด และความเข้มแข็งทางชุมชน วัดทำหน้าที่เป็น “ผู้นำหลัก” ในการขับเคลื่อนกระบวนการ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ คณะสงฆ์ สถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม สื่อมวลชน และภาคเอกชน ซึ่งจะทำให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การบูรณาการความร่วมมือดังกล่าว เป็นไปตามหลักพุทธพจน์ “สัพเพสัง สังฆมุตานัง สามัคคี วุฑฒิสาธิกา” หมายถึง ความสามัคคีของหมู่ชนย่อมนำมาความเจริญมาสู่สังคม (พิรพงษ์ ตลับทอง, 2565) ซึ่งสะท้อนเจตนารมณ์ของ

โครงการฯ ในการสร้างสุขภาวะอย่างรอบด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย จิต สังคม และปัญญา พร้อมทั้งยกระดับวัดให้เป็น “สถานที่สัปปายะ” ที่ตั้งตามตามหลักภูมิสถาปัตยกรรมไทย นำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริงในระยะยาว

จากบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางของชุมชน และการดำเนินโครงการ “วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” ซึ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างวัด ภาคประชาชน และภาครัฐ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนทั้งในด้านกายภาพ จิตใจ สังคม และปัญญา วัดสามกong ได้ดำเนินโครงการภายใต้แนวทางการสร้าง “สัปปายะวัด” โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาและฟื้นฟูวัดให้กลับมาเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมืออย่างเป็นระบบจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง "การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุข วัดสามกong ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา" เพื่อให้วัดสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุข: กรณีศึกษา วัดสามกong ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของวัดสามกong ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุข: กรณีศึกษาวัดสามกong ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยได้วางแนวทางวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ประชาชนที่มีอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาจำนวน 400 คน และประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดสามกong 1 รูป นายกเทศมนตรีตำบลเกาะแก้ว 1 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเกาะแก้ว 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสามกong 1 คน และผู้ใหญ่บ้าน 1 คน รวมทั้งหมด 5 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การเก็บรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และและการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.2 แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี หนังสือและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแนวทางการสร้างข้อคำถามในแบบสอบถาม (Questionnaire) ให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยและสร้างแบบสอบถามขึ้นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุข: กรณีศึกษาวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

2.3 แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมีขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนายกเทศมนตรีตำบลเกาะแก้ว เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในชุมชน 2) ผู้วิจัยเมื่อได้รับการอนุญาตให้เก็บข้อมูล ได้ทำการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนดไว้ จำนวน 400 ชุด และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลคืนจากผู้กรอกแบบสอบถามพร้อมตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อภิเคราะห์และประมวลผลผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกราช เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ 2. นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้หรือประสบการณ์โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดสามกอง 1 รูป นายกเทศมนตรีตำบลเกาะแก้ว 1 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเกาะแก้ว 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสามกอง 1 คน และผู้ใหญ่บ้าน 1 คน 3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามแล้วนำข้อมูลที่ได้นำไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดการใช้สถิติในวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) 2. ผู้วิจัยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นโดยรวมของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุข: กรณีศึกษาวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจัดกลุ่มข้อมูลของการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงนำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

ผลการวิจัย

1. ผลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุข: กรณีศึกษาวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ในภาพรวมและรายด้าน

(n = 400)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุข	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการคิด	3.96	0.27	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.07	0.31	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.69	0.32	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.04	0.29	มาก
5. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.00	0.32	มาก
รวม	3.95	0.16	มาก

จากตารางพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชาธิปไตย สร้างสุขของวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ดังนี้ 1) ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินกิจกรรม/โครงการ เพื่อการพัฒนาวัด โดยจัดตั้งคณะกรรมการบริหารวัด ให้มีตัวแทนจากพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น โรงเรียน และประชาชน 2) ควรการพัฒนาคุณภาพและสิ่งแวดล้อม โดยการปรับปรุงภูมิทัศน์ของวัดให้เป็นพื้นที่สร้างสุข เช่น การจัดสวนสมาธิ ลานธรรม และห้องสมุดธรรมะ ควรจัดให้มีพื้นที่เรียนรู้ชุมชน เช่น ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และพื้นที่ฝึกอาชีพ และควรรณรงค์กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และ 3) ควรสร้างเครือข่ายในการพัฒนาวัด โดยการสร้างความร่วมมือกับสถานศึกษา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชาธิปไตย สร้างสุข กรณีศึกษาวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชาธิปไตย สร้างสุข: กรณีศึกษาวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนในพื้นที่มีบทบาทในการร่วมพัฒนา “วัดประชาธิปไตย สร้างสุข” อย่างเป็นระบบ แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ ผู้นำท้องถิ่น และคณะกรรมการวัดเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม กำหนดทิศทางในการพัฒนาวัดอย่างแท้จริง ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น เสนอแนวทาง และร่วมตัดสินใจในกิจกรรมสำคัญ เป็นการสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการกำหนดทิศทางการพัฒนาวัดสามกอง เพื่อประโยชน์สาธารณะ ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ยต่ำสุด แม้อยู่ในระดับมาก แสดงว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบการลงมือทำยังไม่มากเท่ากับการคิดและตัดสินใจ อาจเกิดจากข้อจำกัดด้านเวลา ความรู้ หรือความเข้าใจในบทบาทของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพวงศกร ฐิตญาโณ (มะลิลา) และคณะ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชาธิปไตย สร้างสุข ตามแนวทาง 5 ส ขอวัดในอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมและหลักการมีส่วนร่วมกับหลักทฤษฎี 5 ส ในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชาธิปไตย สร้างสุข ตามแนวทาง 5 ส ในอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก

2. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการคิด พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชาธิปไตย สร้างสุข: กรณีศึกษาวัดสามกอง ตำบลเกาะ

แต่ัว อำเภอมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การที่ชุมชนมีโอกาศและความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น เสนอแนวทางกิจกรรม หรือแนวคิดในการพัฒนาวัด สามารถนำมาพัฒนาวัดสามกองตามแนวทางรูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุข มีการสร้างกลไกและบรรยากาศที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในอนาคต ควรส่งเสริมให้กลุ่มที่ยังเข้าไม่ถึงเวทีการมีส่วนร่วม เช่น เยาวชน ผู้สูงอายุ หรือกลุ่มเปราะบาง ได้มีโอกาสเสนอความคิดเห็นมากขึ้น เพื่อให้เกิดความครอบคลุมและความเท่าเทียมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธนิสร จันทวณฺโณ (วรตันติ) และคณะ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบูรณาการหลักนวยุค และหลักพุทธธรรมแห่งสัปปายะ เพื่อการพัฒนาวัดสร้างสุขในสังคมดิจิทัล” ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาวัดสร้างสุข เป็นการพัฒนาอย่างสอดคล้องระหว่างวัด บ้าน และชุมชนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันในการพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะพุทธบริษัททั้ง 4 ต้องร่วมกันพัฒนาในกิจกรรมทุกอย่าง

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของวัดสามกอง ตำบลเกาะแต้ว อำเภอมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วยให้โครงการมีความยั่งยืน เนื่องจากทุกขั้นตอนของการดำเนินงานได้รับความเห็นชอบและความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การมีส่วนร่วมเชิงตัดสินใจยังช่วยลดความขัดแย้ง เพิ่มความโปร่งใส และสร้างความไว้วางใจระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมดังกล่าวยังส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและแก้ไขปัญหาอย่างมีระบบ ทำให้โครงการสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสิริธรรมบัณฑิต และคณะ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวัดด้วยวิถี 5ส โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของวัดมิ่งเมืองมูล” ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาวัดด้วยวิถี 5ส เพื่อสร้างสัปปายะ คือ สะอาด สะดวก สะอาด สร้างมาตรฐาน และสร้างวินัย ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนรอบวัด สนับสนุนสุขภาวะองค์กร และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ดำเนินการตามระบบและกลไกของโครงการ จนทำให้วัดมิ่งเมืองมูลได้รับโลรางวัล “สัปปายะ” เป็นวัดต้นแบบ และบริษัท คออลิตี้เชรามิก จำกัด เป็นองค์กรต้นแบบประจำจังหวัดลำปาง ผลการวิจัย พบว่า ส่วนของเครือข่ายที่ร่วมพัฒนาวัด 5ส มีผลประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนคณะศรัทธาวัดมิ่งเมืองมูล มีผลประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และส่วนภาพรวม ผลประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

4) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของวัดสามกอง ตำบลเกาะแต้ว อำเภอมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการ

ดำเนินงานในการพัฒนารูปแบบวัดประชารัฐสร้างสุข อยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชาวบ้านมีความตระหนักและความพร้อมในการลงมือปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดให้บรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง กระบวนการเชิญชวนผู้อื่นเข้าร่วม การมีส่วนร่วมในการเลือกคณะกรรมการ รวมถึงการอุทิศแรงใจและร่างกายเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของวัด เป็นตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกลไกการมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติและการสร้างเครือข่ายชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้กระบวนการดำเนินงานของวัดเป็นไปอย่างต่อเนื่อง สร้างสรรค์ และครอบคลุมทุกมิติของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูกิตติพัฒนานุกุล เชน้อย และคณะ (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพุทธศาสนสถาน: ศึกษาเฉพาะกรณี ที่พัทลุงป่าเวพูน บ้านสหกรณ์ อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วม คือ การร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ การมีส่วนร่วมแบบบวร จึงเสริมสร้างจิตสำนึก มีความสำคัญต่อการพัฒนา ศาสนสถาน คือ การปรับปรุงสภาพจนเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่เผยแผ่ และสาธารณูปการ ส่วนหลักธรรมเกี่ยวกับการพัฒนา คือ หลักสามัคคีธรรม และหลักสาราณียธรรม โดยการมีส่วนร่วมในการพัฒนา มุ่งเน้นการสร้างความรู้สึกร่วมว่า ศาสนสถานี่สร้างนี้เป็นของชุมชน ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน

5) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชาธิปไตย สร้างสุขของวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ชุมชนมีความตระหนักและรับรู้ถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมและโครงการที่ดำเนิน โดยวัดอย่างชัดเจน การรับรู้ถึงผลประโยชน์นี้ เป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีความพร้อม และเต็มใจที่จะเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะเมื่อประชาชนเห็นว่าการมีส่วนร่วมของตนเองก่อให้เกิดประโยชน์จริง ไม่ว่าจะในด้านสุขภาพ การศึกษา ความสงบเรียบร้อย หรือการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี พวกเขาจะรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ และความภูมิใจในความสำเร็จร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสิริธรรมบัณฑิต และคณะ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวัดด้วยวิถี 5ส โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของวัดมิ่งเมืองมูล” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาวัดด้วยวิถี 5ส เพื่อสร้างสัปปายะ คือ สะอาด สะดวก สะอาด สร้างมาตรฐาน และสร้างวินัย ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนรอบวัด กลไกการสนับสนุนจากสำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ดำเนินการตามระบบและกลไกของโครงการ จนทำให้วัดมิ่งเมืองมูลได้รับโล่รางวัล “สัปปายะ” เป็นวัดต้นแบบ และบริษัท ควอลิตี้ เซรามิก จำกัด เป็นองค์กรต้นแบบประจำจังหวัดลำปาง ผลการวิจัย พบว่า ส่วนของเครือข่ายที่ร่วมพัฒนาวัด 5ส มีผลประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนคณะศรัทธาวัดมิ่งเมืองมูล มีผลประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และส่วนภาพรวม ผลประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

6) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชาธิปไตย สร้างสุขของวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ความใส่ใจของชุมชนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมเพียงแค่นั้นในขั้นตอนคิด วางแผน หรือดำเนินการเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับกระบวนการติดตามและประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดขึ้น การที่วัดมีระบบรับฟังข้อเสนอแนะจากประชาชน และนำข้อคิดเห็นเหล่านั้นไปพิจารณาอย่างจริงจัง แสดงให้เห็นถึงความโปร่งใส การเปิดพื้นที่การสื่อสาร และความตั้งใจของวัดในการดำเนินงานตามแนวคิดประชาธิปไตย ที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกระดับ ทั้งนี้ยังเป็นการเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างวัดกับชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธนิสร จันทวณโณ (วรตันติ) และคณะ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบูรณาการหลักทศกัณฐ์และหลักพุทธธรรมแห่งสปีปายะ เพื่อการพัฒนาวัดสร้างสุขในสังคมดิจิทัล” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาวัดสร้างสุข เป็นการพัฒนาอย่างสอดคล้องระหว่างวัด บ้าน และชุมชนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันในการพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะพุทธบริษัททั้ง 4 ต้องร่วมกันพัฒนาในกิจกรรมทุกอย่าง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบวัด ประชาธิปไตย สร้างสุขของวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่า การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบวัด ประชาธิปไตย สร้างสุขของวัดสามกอง ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมและสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกันในกระบวนการพัฒนา ทั้งยังทำให้การดำเนินงานสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของชุมชน ส่งผลให้วัดเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทั้งด้านจิตใจ สังคม และกิจกรรมชุมชน การมีส่วนร่วมดังกล่าวทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ อีกทั้งสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกชุมชนมีบทบาทและความรับผิดชอบต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด การมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องยังช่วยส่งเสริมความยั่งยืนของโครงการและทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และทรัพยากรระหว่างวัดและชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงคุณค่าของการบริหารจัดการวัดในรูปแบบประชาธิปไตย ที่เน้นการมีส่วนร่วมและความร่วมมืออย่างสมดุลระหว่างทุกภาคส่วน

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย

1.1 วัดสามกอง ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น ควรจัดกิจกรรมและเวทีประชาคมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ชุมชนทุกกลุ่มมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมและโครงการของวัด โดยการใช้สื่อหลากหลายช่องทาง ทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อแจ้งข่าวสารกิจกรรมและรับข้อเสนอแนะจากชุมชนได้อย่างทั่วถึง

1.2 วัดสามกอง ควรสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ด้วยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจะช่วยเพิ่มทรัพยากรและความรู้ความเชี่ยวชาญ ทำให้โครงการพัฒนาวัดมีความยั่งยืนและครอบคลุมทุกมิติ

1.3 วัดสามกอง ควรส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการชุมชน เช่น ครอบแบบกิจกรรมและโครงการที่ตอบสนองต่อความสนใจของชุมชน เช่น ด้านศาสนาศึกษา สังคม และสุขภาพ เพื่อสร้างความผูกพันและการมีส่วนร่วมที่แท้จริง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในวัดประชารัฐรูปแบบต่าง ๆ ในหลายพื้นที่เพื่อหาปัจจัยสำเร็จ

2.2 ควรศึกษาผลกระทบของการพัฒนารูปแบบวัด ประชาธิปไตย สร้างสุขต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

2.3 ควรศึกษา ปัจจัยสู่ความสำเร็จ และอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการพัฒนารูปแบบ “วัดประชารัฐ สร้างสุข” ของวัดสามกอง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม. (2563). แนวทางการส่งเสริมบทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชน.

กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์วัฒนธรรม.

โกวิทย์ พวงงาม (2552). การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญูชน.

พระครูกิตติพัฒนานุกูล เข่งนุ้ย และคณะ (2567). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพุทธศาสนสถาน: ศึกษาเฉพาะกรณี ที่พัทลุงป่าเวฟวัน บ้านสหกรณ์ อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 29(2), 187-199

พระครูสิริธรรมบัณฑิต และคณะ. (2564). รูปแบบการพัฒนาวัดด้วยวิถี 5ส โครงการวัดประชา รัฐ สร้างสุข ของวัดมิ่งเมืองมุล. วารสารวิจัยวิชาการ, 4(1), 23-36.

พีรพงษ์ ตลับทอง. (2565). บทบาทของวัดกับการพัฒนาชุมชนตามหลักพุทธธรรม.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระมหาจินตวัฒน์ จารุขุฒโน (วิจารณ์ปรีชา). (2563). รูปแบบการบริหารวัดสร้าง สุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาธณิสสร จนทวนโณ (วรตันติ) และคณะ. (2562). รูปแบบการบูรณาการหลักนวยุคและหลักพุทธธรรมแห่งสปปายะเพื่อการพัฒนาวัดสร้างสุขในสังคมดิจิทัล. วารสารปารมิตา, 6(1), 643-653.

- พระมหาพงศกร รุติญาโณ (มะลิลา) และคณะ. (2564). ประสิทธิผลการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขตามแนวทาง 5 ส ของวัดในอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิจัยวิชาการ, 4(4), 1-13.
- พระสุธีรัตนบัณฑิต และพระมหาชุตีภัก อภินนโท. (2563). แนวทางการพัฒนาวัดเพื่อชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมศีลธรรม วัดโพธิ์ทอง.
- พระเอกชัย นนตรี. (2562). การให้ความหมายของรูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา: วัดนาครบก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.